

20.2.2018

Kelan valtuutetuille

Ulkopuolisen asiantuntijatyöryhmän asettaminen

Taustaa	<p>Kansaneläkelaitos (Kela) perustettiin vuonna 1937. Alkuvaiheessa se huolehti pelkästään kansaneläkkeiden maksamisesta. Sen jälkeen Kelan toiminta on laajentunut ja monipuolistunut. Kela on muuttunut eläkevakuutuksen toteuttajasta kaikkien Suomessa asuvien perusturvan takaajaksi. Kanta-palveluiden myötä Kela on saanut hoitaakseen myös kansallisia tietojärjestelmäpalveluita. Sosiaali- ja terveyshuollon uudistuksen myötä Kela saanee lisää näitä tehtäviä.</p> <p>Alun perin Kelan hallinnosta säädettiin vuoden 1937 kansaneläkelaiissa (248/1937) ja asetuksessa, joka sisälsi Kansaneläkelaitoksen ohjesäännön (392/1937). Sitten Kelan hallintoa koskevat säännökset siirrettiin kansaneläkelakiin (347/1956) kansaneläkeasetukseen (594/1956), sairausvakuutuslakiin (364/1963) ja sairausvakuutusasetukseen (473/1963).</p> <p>Kelan ylimmän hallinnon pääpiirteet pysyivät muuttumattomina vuosina 1937 – 2001. Vuoden 2002 alussa voimaan tulleella Kansaneläkelaitoksesta annetulla lailla (731/2001) Kelan hallintoa nykyaikaistettiin ja selkeytettiin. Etuuslaeissa olleet Kelan hallintoa koskevat säännökset koottiin tähän uuteen lakiin.</p>
Kelan asema	<p>Kela on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, joka on erillään valtioneuvoston ja ministeriöiden alaiseen viranomaiskoneistoon kuuluvista ohjaus- ja valvontasuhteista. Kelan asemasta säädetään perustuslain (731/1999) 36 §:ssä ja Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa. Niistä jälkimmäisessä säädetään myös mm. Kelan hallinnon päälinjoista.</p>
Kelan valvonta	<p>Perustuslain 36 §:n mukaan eduskunta valitsee valtuutetut valvomaan Kelan hallintoa ja toimintaa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Eduskunnan valitsevat valtuutetut ovat valvoneet Kelan hallintoa ja toimintaa koko Kelan historian ajan.</p> <p>Valtuutetut valitsevat Kelalle tarpeellisen määrän tilintarkastajia ja varatilintarkastajia, joista vähintään kahden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan on oltava KHT-tilintarkastajia tai JHT-tilintarkastajia.</p>
Kelan ylin hallinto	<p>Kelan ylimpinä hallintoeliminä toimivat valtuutetut ja Kelan hallitus.</p> <p>Kelan hallituksella on yleistä toimivaltaa johtaa ja kehittää Kelan toimintaa. Hallitus vastaa Kelan toiminnan kannalta kaikkien strategisesti tärkeiden</p>

päätösten sekä toiminnan kehittämistä koskevien linjausten tekemisestä. Kelan hallitus koostuu Kelan ulkopuolisista henkilöistä. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain mukaan hallituksessa on enintään kymmenen jäsentä. Heistä yksi on sosiaali- ja terveysministeriön, yksi työnantajakeskusjärjestöjen, yksi palkansaajakeskusjärjestöjen ja yksi maa- ja metsätaloustuottajien keskusjärjestöjen edustaja. Hallituksen nimittäminen kuuluu valtuutettujen tehtäviin. Hallituksessa on tällä hetkellä kymmenen jäsentä.

Kelan operatiivisesta johtamisesta ja hallituksen päätösten toimeenpanosta vastaavat pääjohtaja ja johtajat.

Kelan etuusmenot

Vuonna 2016 Kelan etuusmenot olivat 14 339 milj. euroa. Vaikka Kelan kautta jaetaan merkittävä määrä sosiaalietuuksia, sen rahoitus ei sisälly valtion talousarvion lukuihin. Etuudet kuitenkin kanavoidaan valtion budjetin kautta. Valtion osuus Kelan toiminnan rahoituksesta vuonna 2016 oli 68,1 %.

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1.2 §:n mukaan Valtiontalouden tarkastusviraston tehtäviin ei kuulu tarkastaa Kelaa. Saman lain 4.4 §:n mukaan tarkastusvirastolla on kuitenkin oikeus saada Kelalta toiminnassaan tarvitsemansa selvitykset ja muut tiedot.

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on selvittänyt tutkimushankeella eduskunnan budjetti- ja valvontavallan toteutumista vuosina 1990–2020. Tutkimuksessa on todettu, että Kelan tehtäviä on jatkuvasti lisätty, ja samalla sen merkitys välillisen julkishallinnon yksikkönä on kasvanut. Samalla valtio on joutunut lisääntyvässä määrin osallistumaan budjettirahoituksella Kelan menoihin. Eduskunnan yhteys Kelaan on varsin kiinteä etenkin valtuutettujen nimittämis- ja erottamisvallan, toiminnan ja kertomusmenettelyn kautta. Eduskunta vaikuttaa myös verolainsäädäntötoimin Kelan tulotalouden perusteisiin. Tutkimuksen johtopäätöksenä Kelan osalta oli, että olisi syytä selvittää, pitäisikö Valtiontalouden tarkastusviraston valvontavalta ulottaa myös Kelan toimintaan, jotta eduskunnan budjettivaivontavalta toteutuisi nykyistä täysimääräisemmin suhteessa Kelaan.¹

Työryhmän kokoonpano

OTT, dosentti Pentti Arajärvi, tulosalueen johtaja, ylilääkäri Susanna Halonen, professori Heikki Hiilamo, KTT Kai Järvikare, LL Eeva Kuuskoski ja VT Kimmo Sasi

Toimikausi

1.3.2018 - 31.8.2018

¹ Eduskunnan budjetti- ja valvontavalta. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2016. s. 146

- Työryhmän tehtävät**
- Kelan hallintoa uudistettiin vuonna 2002 voimaan tulleella lailla ja siihen tehtiin lisää tarkistuksia vuonna 2008 voimaan tulleilla muutoksilla. Ottaen huomioon Kelan tehtävien muutokset ja merkittävät rahamäärät, joita Kela hallinnoi, on välttämätöntä, että Kelaan liittyvää lainsäädäntöä sekä Kelan perustuslaillista asemaa ja valvontaa arvioidaan kokonaisuutena.
- Työryhmän tehtävänä on
- 1) selvittää, vastaavatko Kelan valvontaan ja ohjaukseen liittyvät säännökset nykypäivän tarpeita,
 - 2) selvittää Kelan asemaan liittyvien säännösten ajantasaisuus,
 - 3) selvittää, ovatko Kelan sisäisiä toimivaltasuhteita koskevat säännökset riittävän selkeitä ja ajantasaisia,
 - 4) selvittää, vastaavatko säännökset Kelan hallinnosta nykyisen toiminnan vaatimuksia ja tosiasiallisesti vallitsevaa tilannetta ja
 - 5) laatia edellä mainituista asioista arvio sekä tehdä sen pohjalta toimenpide-ehdotukset.
- Työryhmän yhteinen kirjallinen loppuraportti tulee luovuttaa Kansaneläkelaitoksen valtuutetuille viimeistään 1.9.2018. Lisäksi työryhmän tulee esitellä selvityksen tulokset Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen syyskuun kokouksessa.
- Tiedottaminen**
- Selvitystyön tiedottamisen periaatteet eli miten tulokset julkistetaan, päättää Kansaneläkelaitoksen valtuutetut, kuten myös tiedottamistavan ja ajankohdan. Selvityshenkilöt eivät tiedota keskeneräisestä selvityksestä ellei Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kanssa ole toisin sovittu.
- Työstä maksettava korvaus**
- Kullekin selvityshenkilölle maksetaan työn suorittamisesta kokonaishintana 9.900 euroa (+ALV). Kokonaishinta sisältää myös työstä aiheutuneet matka- ja majoituskulut. Palkkio maksetaan sen jälkeen, kun Kelan valtuutetut ovat hyväksyneet työryhmän loppuraportin. Kokonaishinnan lisäksi Kelalla ei ole muuta maksuvelvoitetta selvityshenkilöille.
- Korvaus maksetaan Kelan toimintamenoista. Kansaneläkelaitoksen ja selvityshenkilöiden välillä tehdään erilliset palvelusopimukset.

Edellä olevan perusteella esitän, että Kelan valtuutetut päättää

asettaa edellä mainittujen kuuden henkilön muodostaman asiantuntijatyöryhmän laatimaan tehtäväkuvauksen mukaisen selvityksen ja antamaan siitä raportin valtuutetuille.

Valtuutettujen puheenjohtaja

Sari Sarkomaa